

10th February 2014

De første sygehuse i Silkeborg

[<http://3.bp.blogspot.com/-NE0oC8DdwFI/UvIAZUS36jI/AAAAAAAAAsw/0eWmxwrgvF8/s1600/vestergade+81.jpg>]

Et gammelt ord siger, at "intet er skidt, uden det er godt for noget". Således forholdt det sig også i Silkeborg i efteråret 1857. På den tid oplevede Århus en del koleratilfælde, og mange borgere i Silkeborg frygtede, at smitten skulle finde vej hertil. Så galt gik det heldigvis ikke, men koleraen blev dog alligevel den direkte årsag til, at Silkeborg fik sit første sygehus.

Et år tidligere, den 7. oktober 1856, sendte den nye, unge distriktslæge C.E.A. Fibiger en alenlang forestilling til byrådet, hvori han foreslog oprettelsen af et sygehus med otte senge. I forestillingen udbredte Fibiger sig hovedsageligt om sygehusets indretning og personale, men også – hvad der var nok så interessant for skatteyderne – om dets økonomi.

Men byrådet tog ikke dette gode tiltag til sig med det samme, og først da "Århus-koleraen" syntes at banke på døren, slog kommunen og Fibiger pjalterne sammen og fik i en fart oprettet et interimistisk sygehus i Nygade 39, der stod færdigt den 1. oktober 1857. Men kolerafaren drev hurtigt over, og allerede den 16. oktober blev sygehuset lukket. Da man fremover gerne ville være på forkant med begivenhederne, besluttede byrådet to uger senere at leje ejendommen Østergade 22 fra årsskiftet 1857/58.

Desværre lød lejemålet kun på ét år, men kort før sygehuset måtte rykke ud tilbød købmand L.A. Hviid at stille sit nye hus på Vestergade 81 til kommunens disposition. Byrådet sagde tak, og den 1. maj 1859 kunne sygehuset – der havde været husvild siden nytår – flytte ind.

I Fibigers medicinske topografi fra 1863 beretter han, at sygehuset er indrettet til 10 patienter samt bolig til økonomen. I baghuset kunne patienterne rekreere sig i det russiske dampbad.

Kommunens lejemål lød kun på 5 år, og den 1. maj 1864 måtte sygehuset forlægge residensen til Søgade 30, men dér havde kommunen til gengæld også foden under eget bord.

Ejendommen, der stammede fra 1854, var indrettet til garveri, men i løbet af få år gik garveren fallit, og Viborg Sparekasse – der var panthaver – overtog ejendommen og tilbød i august 1860 kommunen at købe ejendommen, hvilket også skete inden årets udgang. Kommunen havde dog ikke rigtig nogle planer for udnyttelsen af ejendommen, og den var frem til 1864 bortforpagtet til sadelmager Jaede, der drev garveriet videre. Men i oktober 1863 nedsatte byrådet en kommission, der skulle komme med forslag til ejendommens videre afbenyttelse. I starten tænkte man på at oprette en fattiggård, men da lejemålet i Vestergade gik på hæld, lod man sygehuset overtage ejendommen i 1864, og fattiggården måtte derfor vente til 1869.

Desværre ved man ikke ret meget om dette sygehus' indretning, men hvorm alting var, fik det lov til at

blive liggende i Søgade til juli 1902, da sygehuset på Kildebakken stod færdig. På det tidspunkt havde der også hersket meget trange kår på sygehuset i mange år, især da byens befolkning steg kraftigt fra 1880'erne og økonomens børneflokk nærmere sig de 16!

I starten sorterede sygehuset under fattigkommissionen (datidens social- og sundhedsforvaltning), men da sygehusvæsenet i 1859 nærmede sig velordnede forhold, nedsatte byrådet en særlig sygehuskommission på seks medlemmer, der bl.a. bestod af distriktslægen, birkedommeren og sognepræsten. Næsten samtidig fik byen en sundhedskommission (efter ønske fra Fibiger), hvis arbejdsområde naturligvis også dækkede sygehuset. At sygehuset efter den nye landkommunallov fra 6. juli 1867 overgik fra kommunal til amtskommunal dominans medførte imidlertid ikke de store ændringer, når man ser bort fra, at der selvfølgelig blev flere skatteborgere om at betale for sygehusdriften.

Sygehusets personale blev også endeligt fastlagt i 1859. Lægegeringen blev udført af de skiftende distriktslæger (Fibiger, Prosch og Schjødt) frem til 1899, da amtet ansatte en fast overlæge. Det blev Axel Hansen, der i 1902 flyttede med sygehuset til Kildebakken.

Den daglige bestyrelse stod økonomen for. Fibiger foreslog allerede i 1856, at denne skulle være gift, da konen så passende kunne fungere som sygeplejerske. Først da sygehuset flyttede til Vestergade i 1859 fik man ansat en økonom. Det var Mads Christian Madsen. Han og hans hustru, Birgitte, tilså de syge i otte år.

På påskedag 1867 sejlede han og en sadelmagersvend ud på Langsøen for at fange fisk, men en kastevind fik båden til at kæntré, og begge mænd druknede. Dette var jo slemt nok, men pastor Panduro, der tog sit kald så alvorligt, at der næsten gik mode i at skifte sognebånd til pastor Møller i Sejling, fandt det endnu værre, at de to mænd var taget på fisketur i kirketiden og noterede i kirkebogen "Druknet paa, Silkeborg Langsøe under en Seilads paa Paaskedag som Gudstjenesten begyndte". Nå, hvorom alting var, så fortsatte enken bestyrelsen af sygehusets økonomi frem til november, da hun giftede sig med den duknede sadelmagers mester – i Sejling kirke!

Som enken rykkede ud, flyttede Niels Rasmussen Kokborg ind med sin hustru Ellen. Sammen passede og plejede de de syge i 35 år, indtil sygehuset i Søgade blev nedlagt i 1902. Ved siden af posten som økonom blev han i 1875 valgt til kommunens sognefoged, et hverv han bestred til embedet blev nedlagt ved byens overgang til købstad i år 1900. For sine mange fortjenester for byen modtog han i 1895 Dannebrogsmændenes hæderstegn. Da sygehuset lukkede, blev parret boende i Silkeborg, hvor han først døde i 1923, efter at have mistet sin hustru året forinden.

Og hvad skete der så med de fire sygehuse? Det interimistiske sygehus i Nygade måtte allerede i 1899 vige pladsen for det nye andelsmejeri. Sygehuset i Østergade forsvandt først i 1952 ved udvidelsen af Østerport, mens sygehuset i Søgade allerede faldt i 1904 til fordel for en større ejendom. Tilbage er kun sygehuset på Vestergade, der op til i dag ikke har gennemgået videre forandringer. Denne ejendom er således blandt de ældste huse i Silkeborg.

Trykt i Midtjyllands Avis 20. oktober 1990.

Min artikel nr. 2. Der var - så vidt jeg husker - ingen særlig anledning til denne artikel, som tilfældet var med den om Resenbro Kro. Men jeg var kommet under vejrs med at den ret anonyme ejendom ude på Vestergade havde tjent som Silkeborgs første permanente sygehus - og den historie dykkede jeg så ned i. Silkeborg fik sit nuværende sygehus i 1902, højt beliggende over byen, oppe på Kildebakken.

Skrevet for 10th February 2014 af [Michael Bach](#)

Placering: [Vestergade 81, Silkeborg](#)

Etiketter: [Silkeborg](#), [sygehus](#), [Vestergade](#)

Tilføj en kommentar

Angiv din kommentar...

Kommenter som: Google-konto

Udgiv

Vis eksempe